

NAAR EEN AU JESZKY-VRIJ BEDRIJF?

Cock Huysman, onderzoeker hygiëne

De ziekte van Aujeszky staat de laatste tijd weer in de belangstelling. Het Centraal Diergeneeskundig Instituut heeft een test ontwikkeld, waarmee men bij gevaccineerde varkens aan kan tonen of ze wel of geen infectie met Aujeszky hebben doorgemaakt. Hierdoor is het mogelijk geworden een bedrijf, regio of mogelijk het hele land aantoonbaar vrij van de ziekte te krijgen terwijl er toch gevaccineerd wordt. Een goede vaccinatiestrategie blijft de basis van een uitroeiingsprogramma. Het aanvullend opsporen en ruimen van dieren, die een infectie hebben doorgemaakt, kan op landelijk niveau aantrekkelijk worden als er in de EG na 1992 ongunstige handelsrichtlijnen voor Nederland worden opgesteld. Voor een bedrijf kan een opsporings- en uitroeiingsprogramma zinvol worden als er betere afzetmogelijkheden bestaan voor Aujeszky-vrije bedrijven.

Ziekte van Aujeszky:

De ziekte van Aujeszky komt bijna overal voor, waar varkens worden gehouden. In de meeste landen, waaronder ook Nederland, is de economische schade met de intensivering van de varkenshouderij aanzienlijk toegenomen. Uit slachtlijn-onderzoek door de Gezondheidsdienst voor Dieren te Boxtel bleek dat infecties waarschijnlijk op bijna alle bedrijven voorkomen.

Een infectie op een vermeerderingsbedrijf manifesteert zich meestal door verwerpen bij zeugen en/of ziekte bij biggen. De biggen kunnen diarree, ademhalingsproblemen en zenuwverschijnselen zoals krampen vertonen. Bij een infectie onder de biggen neemt de uitval toe. De schade door infecties op een mestbedrijf ontstaat voornamelijk door groeivertraging. De varkens hebben verminderde eetlust, liggen op een hoop en kunnen longontsteking hebben. Duidelijk verhoogde uitval wordt meestal niet gezien.

Ook bij rundvee, honden en katten komt de ziekte van Aujeszky voor; varkens zijn hierbij, direct of indirect, de bron van verspeiding. Bekend zijn bedrijven, waar eerst bijna alle honden en katten na korte hevige ziekte met krampaanvallen stierven, waarbij bij navraag de varkens ook wat te traag bleken te zijn. Preventieve enting is overigens bij honden en katten ook mogelijk.

Gl-negatieve entstoffen

Als een dier gevaccineerd wordt tegen een ziekte of als het de ziekte doormaakt reageert het met de vorming van antistoffen. Veel antistoffen tegen ziekteverwekkers zijn door middel van bloedonderzoek aan te tonen. Antistoffen worden door de zeugen met de biest ook aan de biggen doorgegeven. Dit geeft de mogelijkheid om antistoffen in de biest aan te tonen. Meestal is niet uit te maken of de antistoffen het gevolg zijn van enting of van infectie. Een door het CDI ontwikkelde test maakt het mogelijk dat verschil wel aan te tonen. Alle tot nu toe onderzochte 'wilde' Aujeszkyvirussen bleken één bepaald eiwit aan het oppervlakte van het virus gemeenschappelijk te hebben: het gl-eiwit (g-één-eiwit). Na infectie worden ook tegen dit gl-eiwit antistoffen gevormd. Wanneer men nu voor enting alleen gebruik maakt van entstoffen, die virussen zonder gl-eiwit bevatten dan kan men bij geënte varkens ook aantonen of ze een infectie hebben doorgemaakt. De gl-positieve varkens hebben wel een infectie doorgemaakt, de gl-negatieve dieren niet.

In Nederland is nu alleen het gebruik van gl-negatieve entstoffen toegestaan. Zo is de mogelijkheid ontstaan om via regelmatige screening op afwezigheid van gl-antistoffen aan te tonen of een bedrijf vrij is van de ziekte van Aujeszky.

Exportbelemmeringen:

Voor export worden geënte dieren vaak geweerd, omdat het importerende land bang is voor insleep van de ziekteverwekkers. Dit is terecht omdat na enting de dieren nog wel vatbaar voor de ziekte zijn; bij eventuele infectie verloopt de ziekte dan wel veel milder.

Soms blijft de ziekteverwekker ook na genezing in een dier aanwezig; dit dier noemt men een drager. Bij stress kan het dier de ziekteverwekkers weer gaan uitscheiden en zo andere dieren ook besmetten. Bij een bepaald soort virussen, de herpesvirussen, is dit een bekend verschijnsel. Ook het Aujeszkyvirus is een herpesvirus. Ook bij de mens komen infecties met herpesvirussen voor. Er is bijvoorbeeld een herpesvirus, dat bij de mens de bekende 'koortsuitslag' veroorzaakt. Mensen, die besmet zijn dragen vaak levenslang het herpesvirus bij zich. Bij stress (ook koorts is een vorm van stress) leeft de infectie weer op. Dit verschijnsel, reaktivering genaamd, komt ook voor bij varkens, die ooit een infectie met Aujeszkyvirus hebben doorgemaakt. GI-positieve dieren worden dus als mogelijke infectiebron beschouwd.

De verwachting bestaat, dat in 1992, er voor Nederland in EG-verband een aantal exportbelemmeringen ingesteld zullen worden wegens het niet vrij zijn van de ziekte van Aujeszky. Ondanks het vrije handelsverkeer zal namelijk de mogelijkheid blijven bestaan, dat een land of regio met een betere gezondheidssituatie dieren, vlees of vleesproducten, afkomstig uit een land of regio met een slechtere gezondheidssituatie weert. Ook buiten EG-verband speelt de dierziektesituatie een belangrijke rol. Het spreekt voor zich dat landen, die vrij zijn van Aujeszky gebruik zullen maken van hun gunstige concurrentiepositie op dit gebied.

Aujeszky-vrij bedrijf.

Ook een individueel bedrijf heeft nu de mogelijkheid om te proberen gl-negatief te worden. Op het Proefstation voor de Varkenshouderij te Rosmalen zijn vanaf de start alle zeugen op een leeftijd van 7 maanden en na iedere worp onderzocht op het voorkomen van gl-antistoffen. De gl-positieve dieren zijn geruimd. Er is altijd geënt met een gl-negatieve entstof. Na de eerste aanvoer van dieren in 1987 zijn geen

nieuwe dieren meer aangevoerd. Kans op insleep wordt ook verkleind door de redelijk gunstige ligging van het bedrijf; het dichtsbijzijnde varkensbedrijf ligt op een afstand van circa 800 meter.

Daarnaast worden uiteraard de nodige hygiëne-maatregelen genomen. Op deze manier is het per april 1988 gelukt om de vermeerderingssector van het bedrijf gl-negatief te krijgen. Helaas zijn in november 1989 weer drie gl-positieve zeugen gevonden. Geconcludeerd kan nu wel worden dat het Proefstation zeker een jaar vrij is geweest. Er zijn uit de literatuur ook andere bedrijven bekend, die langere tijd vrij gebleven zijn.

Voor een individueel bedrijf moet nu de keuze gemaakt worden of men pogingen in het werk gaat stellen om gl-negatief te worden. Hiervoor moeten kosten gemaakt worden. Het spreekt voor zich dat dit alleen zin heeft als daar voldoende opbrengst tegenover staat. Er moeten voor dieren afkomstig van negatieve bedrijven meer afzetmogelijkheden aanwezig zijn of er moet een hogere prijs voor betaald worden. Een dier dat ooit een infectie met Aujeszkyvirus heeft meegemaakt kan later zorgen voor nieuwe uitbraken op het bedrijf. Volgens de deskundigen is die kans echter heel klein. In ieder geval zijn bij de huidige mate van verspreiding van de ziekte van Aujeszky vrijwel alle uitbraken een gevolg van insleep van buitenaf. Voor een bestrijdingsprogramma is eerste voorwaarde, dat men alleen GI-negatieve dieren aankoopt. Een belangrijke factor voor de kans op succes van een bestrijding op een bedrijf is de kans op nieuwe besmetting van buitenaf. Naast factoren zoals ligging van het bedrijf en hygiënemaatregelen speelt verder de infectiedruk vanuit de omgeving een belangrijke rol.

Een belangrijke aspect zijn de kosten en de benodigde tijd voor het nemen van monsters. Op het Proefstation te Rosmalen en op een bedrijf in de praktijk loopt momenteel onderzoek om de verschillende methoden van monsternamen naast elkaar te zetten en te beoordelen op kosten en inpasbaarheid in de bedrijfsvoering. De resultaten van dit onderzoek zullen dit jaar beschikbaar komen.